

Рецензия

от д-р Пламен Радев, професор в ПУ „Паисий Хилендарски” на дисертационния труд на Иван Стоянов Карагъзов за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика (Социална педагогика)

Тема на дисертацията: „Супервизията в социално–педагогическата работа за деца и младежи с увреждания”.

Научен ръководител: проф. д-р Нели Бояджиева, СУ „Св. Климент Охридски”

1. Общо представяне на процедурата, докторанта и материалите за рецензиране.

Със заповед № РД 38– 199 от 21. 05. 2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” съм определен за член на научното жури за изпълнение на процедурата по защитата на дисертационния труд на Иван Стоянов Карагъзов.

Иван Стоянов Карагъзов е бил свободен докторант към катедра „Социална педагогика и социално дело” във ФНОИ на СУ „Св. Климент Охридски”. Завършил е ОКС „магистър”, спец. Социална педагогика. Работи в сферата за защита на правата на хората с увреждания. Представеният комплект материали на хартиен носител е според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” и включва всички необходими документи.

2. Рамка и структура на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа 135 стр. (в електронния вариант) до ползваните ресурси. Съдържанието включва увод, четири глави, изводи, препоръки, приноси, заключение и приложения. Включени са 15 таблици и 8 фигури. Номерата на фигурите и таблиците в автореферата съвпадат с тези в дисертационния труд.

Използваната литература е 214 заглавия, от тях 134 са на кирилица, 43 на латиница, 13 нормативни документа и 22 интернет източника. Приложенията към дисертационния труд са 5 на брой с обем 61 страници. Интернет страниците би трябвало да се обособят отделно.

3. Актуалност на изследването и дисертабилност на темата

Известно е, че супервизията е едно от средствата за справяне с част от проблемите на хората с увреждания и начин за подобряване на професионалната дейност на специалистите, работещи с тях. Добре подготвените социални и специални педагози имат професионалния капацитет да помогнат в постигането на важни промени за хората, групите и организациите, нови перспективи за тях, особено на деца и лица с увреждания, както и да повлияе ефективно в ситуации, които потребителите могат да бъдат уязвими и вероятно зависими от редица фактори, условия и обстоятелства. Какво по-важно от това, основната функция на супервизията да е водене, координиране и насочване на работата, която подкрепя постигане на предварително определени цели.

4. Анализ на съдържанието на дисертацията

В увода са изложени мотивацията за избора на темата, целта, задачите, обекта и предмета на изследване, хипотезата на експеримента в дисертационното изследване, методите за неговото провеждане. Нямам забележки по тяхното дефиниране.

Съдържанието на Глава I. Социалната педагогика в контекста на работата с деца и младежи с увреждания, включва следните параграфи:

- 1.1. Идентификация на теоретико-приложните положения
- 1.2. Специфики на професионалната област: дете – риск – увреждане.
- 1.3. Професионални проблеми, рискове и предизвикателства.
- 1.4. Образователното обхващане на децата и младежите с увреждания.

1.5. Третирането на децата и младежите с увреждания в сферата на социалните услуги.

Всички тези параграфи показват изследователските усилия на автора да обясни, да посочи дискуссионните моменти и да обобщи резултатите от теоретичните насоки и практическите усилия на авторите, работещи в конкретиката посочените 5 области. За всеки параграф са посочени съответните изводи.

Съдържанието на Глава II. Супервизията в социално-педагогическата работа включва следните параграфи и подпараграфи:

2.1. Общи положения.

2.1.2. Модели, практики и изисквания.

2.1.3. Административен статут.

2.1.4. Образователен статут.

2.1.5. Подкрепящ статут.

2.1.6. Перспективи за устойчивост и развитие.

2.2. Концептуално моделиране на подхода за супервизия

2.2.1. Предпоставки за дефиниране.

2.2.2. Модел за прилагане на супервизия.

Глава II е особно важна стойност за дисертационното изследване. В нея авторът показва сериозен аналитичен подход, съчетан отново с изводи за всеки параграф и подпараграф,

Съдържанието на Глава III. Експериментално-изследователска постановка включва следните параграфи и подпараграфи:

3.1. Организация на изследването.

3.2. Методи на експеримента. Методи за набиране и обработка на информацията.

3.3. Концепция за провеждане на експеримента.

3.4. Определяне на участниците.

3.4.1. Установяване на отношението на специалистите към супервизията.

3.4.2. Математическа обосновка на различията.

3.5. Дефиниране на група за експеримент.

Глава III показва подхода на докторанта към провеждане на изследователската работа, което показва реално, че кандидатът притежава задълбочени способности

за самостоятелни научни изследвания. Тук може да се предизвика въпрос или бележка към параграфа „Методи на експеримента”. Самият експеримент или по-точно експериментирането е един от методите на емпиричното научно изследване чрез възпроизвеждането на някои явления при точно определени условия или чрез целенасочено въздействие върху тяхното протичане. Въпросникът на Чарлз (Чарлз) Спилбъргър (STAI) е самооценъчна скала. Скалирането е процедура за създаване и използване на скали за оценяване и разработки на числови системи за изразяване на опит, свойства, събития и пр. Скалирането е моделиране на явленията с помощта на числови системи. С него се организират данните от дадено измерване. Скалата е (1) форма на подреждане на обекти, събития, свойства, признаци в определена числова система, съобразно определени правила; (2) всеки прогресивен числов ред, който се използва за приписване на величини на събития или обекти. Това означава, че скалата не е експериментален метод. Същият извод се отнася и за въпросника на К. Маслач и С. Джаксън. Това са методи на научно измерване, а измерването е определяне, регистриране и разграничаване на нещата. Ако при това определяне, регистриране и разграничаване се използват числа, то измерването е процес и резултат на приписване и съпоставяне на числа за обекти и събития при спазване на определени правила. Всъщност експериментирането е показна о в параграф 3.3. Концепция за провеждане на експеримента и в някои от следващите параграфи се потвърждава хипотезата, че изведеният модел за прилагане на супервизия оказва влияние върху професионалния стрес и комбинираната тревожност на социално-педагогическите специалисти от образователната сфера и социалните услуги, работещи с деца и младежи с увреждания.

В заключението са включени есенциалните изводи от емпиричната част от изследването. Те позволяват формулирането на важни препоръки за практиката,

5. Теоретични приноси в дисертационното изследване

Смятам, че в теоретичната част на дисертацията са открити следните постижения на докторанта:

- стремеж за открояване на точно дефиниран категориален апарат;

- въвеждат се и се тълкуват нови, актуални и съвременни категории, свързани със супервизията на посочената извадка социални педагози;
- налице е не само прогресия от общо към частно, но и тълкуване на общото от разностранни позиции, за да не се стига до едностранна деформация на конкретиката;
- навлизане в детайли на описваните и обяснявани дейности и процеси;
- фокусиране върху конкретиката на дейността на социалните педагози;
- показване същността на предлагания модел на супервизия и неговото положително влияние
- предложено е аргументирано решение за такъв извод .

6. Практико-приложни приноси в дисертационното изследване:

- проведеното емпирично изследване е представително с възможности за генериране на по-цялостни обобщения;
- основната хипотеза е доказана убедително;
- изведен е авторски модел на супервизия;
- обвързване на професионална подготовка, професионални умения и професионални компетентности с личностни качества;
- изведени са слабости и дефицити в професионалната дейност на възпитателите .

7. Бележки и препоръки

А/ Някои от позициите в дизайна на емпиричното изследване е могло да се преместят в увода (напр. извадката от изследвани лица и участници в експериментирането).

Б/ Необходимо е (от моя гледна точка) да се изведат не само тенденциите на модела в трите равнища, но и предложение за учебна програма за провеждане на актуализирана квалификация в областта на супервизията.

В/ Имало е възможност да се направи разграничение между промяна и организационно развитие на супервизията по модела;

Г/ Не са посочени методи на супервизията, използвани в посочения модел.

8. Въпроси

Към докторанта имам следните въпроси:

- кои са функциите на супервизията в предлагания модел?
- може ли да се говори и пише за технология на супервизията и ако да, то кои взаимосвързани елементи могат да се включат в нея?

9. Обобщение

Научната разработка на автора е със следните характеристики:

- специфична новост, актуалност, важност, значимост за съответната област, относителна пълнота;
- налице е определена цялостна концепция;
- използваните език и средства са адекватни за постигане на целите на дисертацията;
- спазен е балансът между теоретична и емпирична части;
- решена е задача и се набелязва специфичен подход за решаване на проблем със съществено значение за професионалната работа на социални педагог при деца и младежи с увреждания.
- предложеният модел е относително нов и има евристична стойност;
- изводите са аргументирани емпирично;
- има препоръки за използване на научните изводи и сведения;
- налице е възможност за практическо приложение на получените научни обобщения, предложените изводи;
- дисертацията е написана еднолично.

10. Автореферат

Авторефератът отговаря на условно приетите изисквания за такъв вид кратко изложение на съдържанието на дисертацията, резултатите от нея, публикациите и приносните моменти. Публикациите са представителни за исканата образователна и научна степен. Приносите отговарят на реалните постижения.

11. Заключение

Смятам, че кандидатът отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ “Св. Климент Охридски”. След изтъкването на тези и горните аргументи, цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване и евентуално научно обосноваването отговори на въпросите, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Иван Стоянов Карагъзов, за което давам и своя увърдителен вот.

Рецензент:

/проф. дпн Пламен Радев Иванов/